MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) BHALA QORTI TA' GUDIKATURA KRIMINALI

**MAGISTRAT DR.
EDWINA GRIMA**

Seduta tal-11 ta' Ottubru, 2012

Numru. 572/2003

Reverend Dun Karm Grech

Vs

Anton F. Attard, bin Emanuel u Angela nee' Gatt imwieled fl-14.02.1943 u residenti 7, Trejqet l-Exchange, Rabat, Ghawdex detentur tal-karta tal-identita bin-numru 16943(G)

Il-Qorti;

Rat it-tahrika ta' kawza privata li permezz taghha l-Pulizija Ezekuttiva ordnat lil Anton F. Attard sabiex jidher quddiem din il-Qorti billi huwa akkuzat mir-Reverendu Dun Karm Grech talli f'Ghawdex wara Gunju 2003 permezz tal-publikazzjoni bl-isem "L-ARCI MATRICI li Qatt ma Kienet" bil-hsieb li jtellef jew inaqqas il-gieh ta' Reverendu Dun Karm Grech, wegghu bil-ktiba tieghu u immalafamah u dana billi attribwielu fatti determinanti bi skop li joffendi l-

unur u l-fama tieghu, jew li jesponieh ghar-redikolu jew ghad-disprezz tal-pubbliku bil-ksur tal-artikolu 252 u l-artikoli ta’ warajh tal-Kodici Kriminali u kif ukoll l-artikolu 11 tal-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta’ Malta.

Rat id-dokumenti esebiti;

Semghet il-provi;

Rat in-noti ta’ sottomissjonijiet ipprezentati mill-partijiet.

Ikkunsidrat:

Illi din il-kawza minghajr dubbju kellha iter processwali piuttost twil. Illi l-istorja li hija l-isfond ta’ dan il-process, terga’, bdiet zmien twil qabel u precizament fl-1996 meta nkiteb il-ktieb mill-kwerelanti bl-isem “Il-Knisja Arci-Matrici tal-Belt u tal-Gzira ta’ Ghawdex” fejn fl-istess ktieb saret id-dahla miktuba minn Patri George Aquilina. Dana l-ktieb kien jitratta dwar l-istorja tal-parrocci f’Ghawdex. Jidher madanakollu illi l-interpretazzjoni li tinghata dwar dina l-istorja ma hijiex wahda uniformi billi kulhadd jaraha bil-lenti tieghu. Meta l-Qorti qed tghid il-kelma ‘kulhadd’ hawnhekk qed issir referenza ghaz-zewg fazzjonijiet li jezistu fir-Rabat Ghawdex u cioe’ dawk fidili lejn il-parrocca ta’ San Gorg u l-parruccani tal-Katidral dedikat lil Santa Marija fic-Citadella. Jidher illi kull fazzjoni tqis il-parrocca rispettiva taghha bhala l-Matrici tal-parrocci fid-dijocesi ta’ Ghawdex u ghalhekk qatt ma ntlahaq qbil dwar l-istorja li sawret it-twelid tal-parrocci f’din il-gzira zghira. Il-Qorti tistqarr illi sabet id-diskussjoni dwar dan il-kapitolu tal-istorja taghna, ferm interessanti ghalkemm ftit li xejn relevanti ghall-mertu ta’ dina l-kawza u hija veru hasra illi nies ta’ livell intelletwali kbir bhal dawk li huma nvoluti f’dana l-kaz joqghodu jintilfu fi straxxiku ta’ kawzi fil-qorti minflok ipoggu l-gherf taghhom ghad-disposizzjoni tas-socjeta in generali. Fuq kollox ma hijiex ta’ barra minn dina d-dinja illi l-istorja, ghalkemm kollezzjoni ta’ fatti, tigi interpretata diversament mill-istudjuzi tal-istorja. Ma jidhirx illi qatt ser ikun hemm qbil bejn dawn il-fazzjonijiet dwar minn minnhom huwa l-aqwa jew l-ahjar, ghalkemm il-Qorti temmen illi l-ebda wahda ma ghandha jkollha primat fuq l-

ohra billi kull parrocca, matrici u mhix ghandha thares lejn il-bzonnijiet tal-paruccani taghha fil-gurnata ta' llum, u tiehu insenjament mill-imghoddi. Madanakollu fil-kawza in dizamina, il-Qorti, certament m'hijiex imsejha sabiex tidhol fl-aspetti storici li sawru dina l-kwistjoni u lanqas ma hi kompetenti biex taghmel dan, ghalkemm kien ikun iktar interessanti taqra fuq hekk milli toqghod tiggudika l-agir tal-imputat.

Illi wara li nkiteb dana l-ktieb, li huwa esebit in atti mill-kwerelant, jidher illi ghaddew xi snin fejn id-dibattitu dwar il-veracita o meno tal-kontenut ta' dak li nkiteb gie dibattut fil-gazzetti lokali.[1] Fl-ahhar, fl-2003, l-imputat ippubblika ktieb shih fejn attakka il-kitba tal-kwerelant, piuttost b'mod goff. Il-ktieb, li huwa mertu ta' din il-kawza, igib l-isem "L-Arci-Matrici li Qatt ma Kienet". Il-kwerelant hassu ngurajt bil-mod kif inkiteb dana l-ktieb fejn deherlu illi sar attakk kontra tieghu personalment u mhux kontra l-kitba tieghu u ghalhekk intavola dawn il-proceduri.[2] Permezz ta' notaipprezentata fl-1 ta' April 2004 il-kwerelant jindika b'mod dettaljat il-pagni u l-kliem fil-ktieb miktub mill-imputat li huwa hasshom ingurjuzi fil-konfront tieghu.[3] In segwitu instemghu xi provi quddiem dina l-Qorti kif diversament ippresjeduta u l-Qorti waslet ghad-decizjoni taghha permezz ta' sentenza datata 23 ta' Frar 2006[4] fejn hemmhekk l-imputat gie misjub hati tar-reat ikkontemplat fl-artikolu 252 tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta u gie illiberat mill-akkuza li taqa' taht il-Ligi tal-Istampa billi l-Qorti iddecidiet illi l-prosekuzzjoni fil-kawza kienet tmexxiet mill-pulizija u mhux mill-kwerelant u lanqas ma kien hemm prova fl-atti dwar il-kwerela. Illi l-imputat intavola appell minn dina s-sentenza. Il-Qorti tal-Appell Kriminali fis-sentenza taghha tal-10 ta' Lulju 2006 ikkonkludiet illi mill-atti kien jirrizulta illi l-kawza kienet wahda privata dwar libell kriminali kif previst fil-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta. Il-Qorti tal-Appell ikkonkludiet:
"**Issa, din il-Qorti, minghajr ezitazzjoni, taqbel mal-appellant (b'referenza ghall-imputat), li l-ingurja jew**

---
[1] Ara dokumenti a fols.232 sa 237 tal-process
[2] Iz-zewg kotba huma ezebiti a fol. 3 tal-process
[3] Ara nota a fol.5 sa 11 tal-process.
[4] Ara sentenza a fol.65 et seq

malafama permezz ta' stampat, bhalma huwa ktieb li jigi ippubblikat, ma taqax u ma tistax tigi punita taht l-artikolu 252(1) (jew addirittura taht l-artikolu 252(3)) tal-Kodici Kriminali. L-artikolu 256 huwa car fil-portata tieghu u dejjem gie interpretat mill-Qrati tal-Gustizzja Kriminali li, meta l-ingurja ssir bil-mezz tal-istampa (b'mod li l-ingurja jew il-malafama tkun allura tammonta ghal dak li komunement jissejjah libell), hija applikabbli l-Ligi dwar l-Istampa u huma applikabbli d-disposizzjonijiet tal-Kap.248."
Il-Qorti tal-Appell ghalhekk annullat is-sentenza appellata u regghet irrimandat l-atti quddiem dina l-Qorti sabiex il-kaz jigi trattat u deciz mill-gdid.[5]

Illi fit-13 ta' Settembru 2006 dina l-kawza bdiet terga tinstema minn dina l-Qorti kif diversament ippresjeduta mill-Magistrat Tonio Micallef Trigona, li b'digriet tat-18 ta' Settembru 2008[6] iddifferixxa l-kawza *sine die* billi l-Magistrat sedenti ma baqax assenjat biex jaghmel xoghol fil-Qorti f'Ghawdex. Il-kawza mbaghad regghet giet appuntata ghas-smigh quddiem dina l-Qorti, kif ippresjeduta li bdiet tisma l-provi mill-gdid fis-seduta tal-20 ta' Jannar 2009.

Ikkunsidrat:

Illi ghalkemm mill-akkuza jirrizulta illi l-imputat jew kwerelat qed jigi akkuzat kemm bir-reat ikkontemplat fl-artikolu 252 tal-Kodici Kriminali kif ukoll l-artikolu 11 tal-Att dwar L-Istampa, madanakollu fid-dawl tas-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali, dina l-Qorti ser tghaddi biex tezamina biss l-akkuza taht il-Kapitolu 248 billi kif gustament deciz mill-Qorti tal-Appell hawnhekk si tratta ta' kitba stampata u kwindi l-ligi specjali inkorporata fil-Kapitolu 248 tissupera dik generali dwar il-malafama, kif kodifikata fil-Kodici Kriminali.

Illi l-artikolu 11 tal-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta gie sostitwit permezz tal-Att XVI tal-2006 fejn id-

[5] Ara sentenza tal-Qorti ta'l-Appell kriminali a fols. 167 et seq.
[6] A fol.184

disposizzjonijiet tal-istess artikolu u cioe’ s-sub-incizi (a) u (b) gew imnehhija. Dawn iz-zewg sub-incizi kienu jirreferu ghal kalibrazzjoni dwar il-piena billi kienet issir distinzjoni bejn il-malafama fejn jigu attribwiti lil persuna ikkoncernata fatti determinanti bi skop li joffendu l-unur u l-fama taghha jew li jesponuh ghar-ridikolu jew ghad-disprezz tal-pubbliku, fejn il-piena allura kienet wahda iktar harxa u kull kaz iehor mhux imsemmi fis-subinciz (a). Dina d-distinzjoni illum tnehhiet billi l-malafama tkun xi tkun hija issa punibbli biss permezz tal-multa. L-artikolu 11 fil-fatt tal-Kapitolu 248 jipprovdi testwalment:

“**Hlief kif provdut xort’ohra f’dan l-Att, kull min, b’mezz imsemmi fl-artikolu 3, jaghti malafama lil xi persuna, jista’ meta jinsab hati, jehel multa**.”

Billi ghalhekk il-piena ikkontemplata permezz tal-emenda msemmija naqset il-piena applikabbli ghar-reat in dizamina, il-Qorti f’kaz ta’ sejbien ta’ htija ser tapplika l-piena kif ikkontemplata fil-ligi llum billi dina hija wahda inqas gravuza.[7]

Stabbilit dana l-fatt, u ghalhekk liema ligi hija applikabbli ghal kaz in dizamina, il-Qorti sejra issa tezamina jekk il-kitba tal-imputat jew kwerelat permezz tal-publikazzjoni “L-Arci-Matrici li Qatt ma Kienet” hijiex kitba ingurjuza fil-konfront tal-kwerelant Reverend Dun Karm Grech.

Ikkunsidrat:

Illi ma hemmx dubbju illi fil-kitba tieghu l-ghan tal-imputat kien illi jaghmel kritika tal-ktieb miktub mill-kwerelant fl-1996. Dana ghaliex huwa ma jaqbilx ma’ dak illi jintqal mill-kwerelant illi hemm prova dokumentali illi l-parrocca ta’ San Gorg hija l-Matrici tal-parrocci f’Ghawdex u dana wara s-soppressjoni tal-Katidral ta’ Santa Marija bhala parrocca lura fi-seklu sbatax. Ighid illi l-provi dokumentali juru mod iehor billi s-sopressjoni saret sabiex il-Katidral jigi elevat ghall-istat ta’ kolleggjata tant illi baqghet

[7] Ara artikolu 27 tal-Kodici Kriminali li jipprovdi: **“Jekk il-piena stabbilita mil-liġi li tkun isseħħ fiż-żmien tal-kawża u dik li kienet isseħħ fiż-żmien li sar ir-reat ma jkunux xorta waħda, għandha tingħata l-piena l-anqas gravi.”**

tezercita l-funzjonijiet taghha parrokkjali. Kwindi jargumenta illi hija minhabba f'din ir-raguni li ma tibqax fuq il-lista tal-parrocci u dana minhabba l-istatus elevat taghha. Dana fi kliem semplici huwa dak li fehmet dina l-Qorti li huwa l-perm tal-kwistjoni. Izda huwiex minnu dana o meno m'huwiex ghal dina l-Qorti li tiggudika. Il-Qorti hija msejha biex tiggudika l-mod kif saret il-kritika tal-imputat lejn il-kwerelant u l-ktieb tieghu. Minn qari tal-ktieb "L-Arci-Matrici li Qatt ma Kienet" johrog car iz-zelu tal-imputat lejn dana s-suggett li jidher illi huwa ghal qalbu ferm. Dana jpoggi ghamad quddiem ghajnejh tant illi sfortunatament il-kritika illi jaghmel jindirrizaha mhux b'mod kostruttiv lejn il-kitba tal-kwerelant, izda lejh personalment. Juza kliem goff u mhux xieraq, kliem li fihom hafna "innuendos" (Il-Qorti ma setatx issib kelma ahjar bil-Malti biex tiddeskrivi l-istil ta' kitba tal-imputat) fejn jinftiehem illi l-kwerelant qed jigi akkuzat illi huwa giddieb, psewdo-storiku, qarrieqi, injorant, stupidu fost ohrajn. Dawna l-insinwazzjonijiet wiehed jirriskontrahom f'diversi partijiet tal-ktieb. Jakkuza lill-kwerelant illi x-xoghol tieghu huwa ikkuppjat, kwazi kwazi li qisu qed jaghmel infrazzjoni ta' xi ligi tal-copyright! Jiddeskrivi l-kitba tal-kwerelant bhala banali, hmerija, nofs verita u li fiha t-tbaghbis. Donnu qieghed jinsinwa illi l-kwerelant ghamel dan b'xi mottiv ulterjuri f'mohhu, li huwa xi frodist u li ghandu skop preciz li jqarraq bil-qarrejja tieghu – kliem li huwa juza testwalment. A fol.11 tal-ktieb ighid:

"Il-qerq sfaccat li jipprezenta dan il-ktieb lill-qarrejja, qerq mhux biss jaghmel dizunur lil min kitbu, imma jibqa wkoll bhal tebgha sewda fl-istorja tal-Bazilika ta' San Gorg." Iktar 'il quddiem ikompli**: "Ghaliex kull ma fih dana l-ktieb mhux hlief ideat stupidi ta' haddiehor, ripetuti, ikkupjati u manipulati li Karmenu nizzilhom fl-istonku tieghu u imbaghad rega rrigetthom fuq il-qarrejja tieghu. Haga bhal din saret fl-imghoddi. Il-qarrieq inqabad u l-ghajb tieghu baqa' jissemma' fl-istorja.**"

Minn qari ta' dana l-ktieb il-Qorti hasset illi kien l-imputat li gema' fl-istonku tieghu sentimenti ta' rabbja kbira lejn il-kwerelant wara l-publikazzjoni tal-ktieb tieghu seba' snin

qabel, imbaghad irrigetthom fuq il-qarrejja tieghu bil-publikazzjoni tal-ktieb L-Arci-Matrici li Qatt ma Kienet!

Illi bir-rispett kollu lejn l-abbli difensur tal-imputat id-difiza tal-*fair comment* hawnhekk ma tistax treggi. L-imputat ma hareg l-ebda konkluzjoni mill-fatti. Kieku kien hekk kien jikkritika l-ktieb u mhux lill-awtur tieghu personalment. L-imputat ma ta l-ebda opportunita lill-qarrej sabiex jizen min qed ighid il-verita bil-kitba tieghu ghax il-kitba tieghu mhux xejn hlief tghajjira kontinwa lejn il-kwerelant b'mod pulit. L-imputat ighid fl-affidavit tieghu:
"**Nemmen li l-istorja m'hix xi haga privata li kulhadd ghandu id-dritt jivvinta minn zniedu. Ghall-kuntrarju l-istorja tinteressa lill-pubbliku kollu, u jekk ikun hemm xi hadd li jipprova jnissel verzjonijiet ta' l-istorja li ma jaqblux mal-fatti u mal-korettezza, huwa d-dritt, anzi d-dmir ta' min ikun jaf ahjar li jaghmel hiltu kollha sabiex jikkumbatti dawk it-tejoriji u dik il-verzjoni tal-fatti li ma jkunux korretti.**"[8]
Il-Qorti taqbel mija fil-mija ma' dak li jistqarr l-imputat u hija tal-fehma illi ma setax jesprimi ruhu ahjar dwar id-dmir li ghandu fil-konfront tas-socjeta bhala bniedem li huwa espert f'din il-qasam tal-istorja. Madanakollu l-Qorti ma tistax taqbel mal-istil tal-kitba tieghu f'din il-publikazzjoni. Il-korrettezza tal-fatti ma tigix spjegata billi tghajjar lil persuna qarrieq, giddieb, injorant u frazijiet ohra simili jew frazijiet li jinftiehmu b'dan il-mod mill-qarrej. Din mhix kritika kostruttiva, izda wahda distruttiva tal-karattru tal-persuna li mieghu l-imputat ma qabilx fl-ideat. Il-qarrej m'hu ser jiehu l-ebda beneficcju minn dawn il-kliem, mhux ser jasal biex jistabbilixxi x'inhi i-verita meta jaqra diskors simili, izda jifhem biss illi hemm animosita kbira bejn il-kittieb u l-peruna li qieghed jattakka.

Kif tajjeb stqarret il-Qorti tal-Appell Kriminali f'sentenza iccitata mill-imputat stess fin-nota ta' sottomissjonijeit tieghu:
"**meta dak il-kumment jissorpassa l-limiti ta' kritika gusta, allura l-kliem isiru libelluzi**."[9]

---

[8] Ara affidavit ta'l-imputat a fol.255
[9] Il-Pulizija vs John Scerri deciza 16/12/1946 Appell Kriminali

Huwa precizament dan li sehh fil-kaz in dizamina. Ma jistax jinghad illi dak li jghid l-imputat fil-konfront tal-kwerelant fil-ktieb tieghu jammonta ghal *fair comment* jew li dak li qal kien assolutament necessarju li jghidu biex ikun jista' jispjega jew jiddefendi t-tezi tieghu. Fuq kollox mill-provi mismugha f'dina l-kawza jirrizulta minghajr l-icken dubbju illi l-kwerelant huwa bniedem li jgawdi certu rispett fil-komunita taghna, huwa qassis u edukatur, li kliem ingurjuz bhal dawk uzati mill-imputat jistghu biss iwasslu biex jesponuh ghar-ridikolu u ghat-telfien tar-reputazzjoni tajba illi huwa jgawdi.

Ghalhekk minghajr l-icken dubbju l-imputat huwa hati ta' malafama fil-konfront tar-Reverendu Dun Karm Grech a tenur tal-artikolu 11 tal-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta.

Illi meta tigi biex tqis il-piena li ghandha tigi inflitta, kif diga inghad iktar 'il fuq, il-piena li ghandha tigi applikata f'dana l-kaz hija dik tal-multa kif stabbilit bl-emendi tal-Att XVI tal-2006. Illi iktar mill-piena, il-Qorti tawgura illi fil-futur l-imputat juza l-gherf tieghu ghal skopijiet ahjar u mhux biex joqghod ighajjar lin-nies permezz tal-kitba tieghu. Illum donnha saret moda illi tintuza l-kitba kemm permezz ta' pubblikazzjonijiet kif ukoll u b'mod specjali permezz tal-internet sabiex wiehed ighajjar lill-persuni li maghhom ma hemmx qbil fl-ideat. L-arti tal-kitba hija don li ghandu jintuza minn min jircevieh ghal skopijiet kostruttivi biss u mhux distruttivi bhal kif sehh sfortunatament f'dan il-kaz.

Ghaldaqstant il-Qorti wara li rat l-artikolu 11 tal-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta, filwaqt li tastjeni milli tiehu konjizzjoni tal-akkuza ifformulata abbazi tal-artikolu 252 tal-Kodici Kriminali, issib lill-imputat hati u tikkundannah multa ta' €500.

Finalment wara li rat l-artikolu 20 tal-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta tordna lill-imputat sabiex fi zmien xahar mil-lum jiehu hsieb jippubblika sommarja qasir izda komprensiv ta' din is-sentenza f'gazzetta lokali.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------